ACTIVITATEA MEDICO-MILITARĂ A PROFESORULUI IOAN CANTACUZINO

PROFESSOR IOAN CANTACUZINO'S MILITARY MEDICAL WORK

Colonel (ret.) medic prof. univ. dr. Viorel ORDEANU*
Colonel (ret.) prof. univ. dr. Benoni ANDRONIC**
(Academy of Romanian Scientists, 3 Ilfov, 050044, Bucharest, Romania, email: secretariat@aosr.ro)

Rezumat*: Institutul Cantacuzino a împlinit peste un secol de existenţă oficială, dar experienţa lui este de fapt de 125 de ani în serviciul naţiunii române. A produs multe milioane de doze: vaccinuri profilactice şi terapeutice, seruri terapeutice şi alte medicamente biologice, reagenţi in vivo şi in vitro, animale de experienţă şi materiale pentru acestea etc.*

Marii generali au rămas în Istorie prin victoriile lor, dar în istoria românilor a rămas totuşi un general care a salvat vieţile a multor mii de soldaţi şi milioane de civili. Este General de brigadă (r.) medic Prof. univ. dr. Ioan I. Cantacuzino, fondatorul Institutului care îi poartă numele, actualul ,,Institut Naţional de Cercetare-Dezvoltare Medico-Militară ,,Cantacuzino" (INCDMM) din Bucureşti.

Cuvinte cheie*: INCDMM ,,Cantacuzino", medicină militară, istoria medicinei, produse biologice, sănătate publică.*

Abstract*: The Cantacuzino Institute has marked over a century of official existence, but it has in fact been serving the Romanian nation for 125 years. It has produced many millions of doses: prophylactic and therapeutic vaccines, therapeutic serums and other biological medicines, in vivo and in vitro reagents, laboratory animals and related materials, etc.*

Great generals have gone down in history for their victories, but Romanian history has also remembered a general who saved the lives of many thousands of soldiers and millions of civilians. He is Brigadier General (ret.) and physician Prof. Ioan I. Cantacuzino, M.D., Ph.D., the founder of the institute that bears his name, the current "Cantacuzino" National Institute for Medical-Military Research and Development in Bucharest.

Keywords*: INCDMM Cantacuzino, military medicine, history of medicine, biological products, public health.*

Introducere

În fața celei mai prestigioase instituţii medicale din România, astăzi militarizată şi modernizată, ne amintim cu respect şi recunoştinţă de fondatorul și de marii înaintaşi care au creeat şi au dezvoltat acest for

* Profesor universitar la Universitatea ,,Titu Maiorescu" și Institutul de Medicină Militară Bucureşti, email: ordeanu_viorel@yahoo.com

** Profesor universitar, membru corespondent al Academiei Oamenilor de Ştiinţe din România, email: benoneandronic@yahoo.com

medical unic de cercetare, învăţământ şi producţie în beneficiul naţiunii române. Prezentăm această legătură intrinsecă a instituţiei medicale cu armata pentru a sublinia importanţa strategică a activităţii sale specifice, pentru securitatea naţională a României moderne. Şi pentru că, aşa cum spuneau latinii: *„Cei care nu ştiu să afle, iar cei care ştiu să-şi reamintească cu plăcere”*. Cât despre faptele, întâmplările şi personalităţile prezentate aici, să ne amintim îndemnul lui Nicolae Iorga: *„Citiţi istoria ca să ştiţi ce va fi!”*

1.Profesorul Ioan Cantacuzino - o carieră militară de excepţie

Marile personalități militare au rămas în istoria umanității prin victoriile lor, deci şi prin numărul mare de morţi în rândurile inamicului şi implicit şi al trupelor proprii sau chiar al populaţiei civile. Uneori pierderile proprii erau mult mai mari decât ale inamicului învins, astfel că regele Pyrus, după o victorie asupra romanilor, a spus: *“Încă o victorie ca asta şi sunt pierdut!”*.

În istoria românilor a rămas totuşi un general care nu a omorât pe nimeni (exceptând câteva catralioane de microbi), și care dimpotrivă, a salvat vieţile multor mii de soldaţi şi milioane de civili. Este Generalul de brigadă (r.) medic Prof. univ. Dr. Ioan I. Cantacuzino, fondatorul Institutului care îi poartă numele, actualul Institut Naţional de Cercetare-Dezvoltare Medico-Militară (INCDMM) „Cantacuzino” din Bucureşti.

Fiu de ministru, nepot de general, descendent al familiei imperiale a Cantacuzinilor, s-a născut la Bucureşti în 1863. Şi-a folosit poziţia socială pentru a învăţa şi a munci mai mult decât oricare altul. Nu a mers la şcoală, a învăţat acasă şi vorbea curent româna, franceza, germana, ştia latina şi greaca. A dobândit o cultură generală solidă şi toate cunoştinţele unui elev eminent, aşa că la 16 ani este admis la Liceul *„Louis-le-Grand”* din Paris, direct în anul al treilea (înregistrat ca elevul Jean Cantacuzene). Este premiant, la 19 ani ia bacalaureatul şi urmează Facultatea de Litere şi Filozofie din Paris, pe care o absolvă în 1885. Conform legislaţiei timpului, revine în ţară pentru satisfacerea obligaţiilor militare.

La 25 noiembrie 1885 a fost încorporat ca *soldat bacalaureat* (echivalent acum cu *„militar cu termen redus”*) în Regimentul 1 Geniu din Bucureşti. La 26 martie 1886 este avansat *caporal bacalaureat*. La 25 mai 1886 se încheie perioada de instruire și este avansat, la 10 iulie 1886, la gradul de *sergent bacalaureat,* iar după examenul de absolvire, la 30 august 1886, este înălţat la gradul de *sublocotenent de rezervă în arma infanterie*, conform Înaltului Decret Regal nr. 2415, din 31 august 1886 (semnat de Regele Carol I) şi repartizat ca ofiţer de rezervă la Corpul 2 Armată, în Regimentul 5 Dorobanţi *„Vlaşca”*.

După îndeplinirea obligaţiilor militare se întoarce în Franţa şi, în paralel, urmează cursurile Facultăţii de Ştiinţe Naturale la Universitatea Sorbona, în perioada 1886-1891 şi la Facultatea de Medicină din Paris, în perioada 1887-1894, iar în 1889-1991, face practică în spitale. La 12 iulie 1894, obţine titlul de *Doctor în medicină* cu teza *„Cercetări asupra modului*

de distrugere a vibrionului holeric în organism”.

Se întoarce în România şi, în perioada 1894-1896, este profesor suplinitor (conferenţiar) de morfologie animală la Facultatea de Ştiinţe din Iaşi, lucrează ca medic şi susţine conferinţe de geologie. Având în vedere că acum este medic, prin Înaltul Decret Regal, nr. 3355, din 19 iulie 1895, i se acordă gradul de *medic de batalion* (echivalent acum cu gradul de locotenent-medic) şi, la 01 august 1895, este repartizat ca medic de rezervă la Corpul 4 Armată.

În anul 1896 se căsătoreşte şi pleacă din nou la Paris unde lucrează, până în 1901, la Institutul Pasteur, ca intern la laboratorul profesorului Ilya Metchnikoff (Mecinikov, părintele imunologiei). În anul 1901, Facultatea de Medicină din Bucureşti înfiinţează catedra de Medicină experimentală şi la recomandarea lui Metchnikoff, dr. Cantacuzino ocupa postul de *profesor* de Medicină experimentală.

La 21 decembrie 1901, organizează Laboratorul de Medicină experimentală la *„Institutul de anatomie patologică şi bacteriologie”*, create la 1887, de Victor Babeş, în actuala clădire construită în 1898. Continuă cercetările pentru combaterea bolilor timpului său: holera, malaria, tuberculoza, scarlatina, tifosul exantematic s.a. În perioada 1904 -1911 organizează o campanie de combatere a malariei în rândul populaţiei civile şi armatei[1]. În 1904 *Direcţia generală a Serviciului sanitar*, din Ministerul de Interne (predecesorul Ministerului Sănătăţii) îi solicită să prepare *ser antistreptococic*, iar în 1905, *ser antidizenteric*. Din 1908 *Serviciul sanitar al Armatei* trimite la Laboratorul de Medicină experimentală tineri *medici militari* pentru pregătire epidemiologică. În perioada 1908 -1910 profesorul Cantacuzino a fost Directorul Serviciului sanitar civil al ţării şi a înfiinţat laboratoare regionale de bacteriologie şi igienă (Craiova, Galaţi, Constantă, Iaşi, Sulina), sanatorii pentru tuberculoşi (Bisericani, Bârnova, Nifon, Cărbuneşti, Filaret). A redactat Legea sanitară din 1910, care conţinea dispoziţii moderne privind organizarea şi practica ocrotirii sănătăţii în ţara noastră[2], inclusiv organizarea pe circumscripţii sanitare, care au fost valabile până nu demult. În 1910, Direcţia Serviciului sanitar al armatei (condus de gl. bg. medic dr. Constantin Papilian, chirurg si profesor de anatomie) i-a solicitat să prepare un *vaccin contra febrei tifoide* şi a aplicat vaccinarea şi revaccinarea antitifică la toţi recruţii, iar această boală a dispărut la militari. *În 1911, a fost ales membru corespondent al Academiei Române.*

În perioada Celui de Al Doilea Război Balcanic, în 1913, a coordonat activitatea de combatere a epidemiilor de febră tifoidă şi holeră asiatică la militarii români pe timpul campaniei din Bulgaria. În 1913, a produs mari cantităţi de vaccin antiholeric, pe care l-a aplicat în masă la militarii aflaţi în campanie în Bulgaria, în mediu epidemic. În doar 3 săptămâni a preparat 900 000 de doze de vaccin antiholeric, pe care l-a

[1] Spătaru Eugen-Dorin, „Medicul general de brigadă în rezervă Ioan Cantacuzino”, *Revista Misiunea* (Academia Oamenilor de Ştiinţă din România), anul VI nr. 1(6) 2019, p.80-83.

[2] Ilea Teodor, Ghelerter Iuliu, Benone Duțescu, *Învăţământul medical şi farmaceutic din Bucureşti*, Institutul de Medicină şi Farmacie, Bucureşti, 1963, p. 34.

administrat la militari şi la civili, în plină epidemie, *„marea experienţă românească”*, care a redus mortalitatea în rândul Armatei române la numai 1611 decese[3]. Pentru că în Laboratorul catedrei de Medicină experimentală (situat provizoriu la Institutul Babeş) nu mai avea suficientă sticlărie de laborator (clondire de 10 litri şi pahare Erlenmeyer de 1 litru) pentru prepararea de vaccin antiholeric şi nu era timp să cumpere altele, a folosit şi marele samovar pentru ceai pe care îl primise cadou la plecarea din Paris de la profesorul său Ilya Metchnikoff. Samovarul se păstrează în micul muzeu de la actualul Institut Cantacuzino, ca un îndemn pentru noile generaţii: *„dacă vrei, poţi!”* (*figura 1*.)

Figura 1. Samovarul Prof. Cantacuzino, în care în caz de forţă majoră, a preparat vaccin holeric

Ca recunoaştere a meritelor, a fost avansat prin Înaltul Decret Regal, nr. 5112, din 25 iulie 1913, la gradul de *medic căpitan* în rezervă şi a fost repartizat ca ofiţer sanitar de rezervă la Corpul 2 Armată, iar prin Înaltul Decret Regal, nr. 7166, din 24 decembrie 2013, a fost avansat la gradul de *medic maior* de rezervă și a fost numit *Şeful Serviciului sanitar al armatei*[4]. Se poate presupune că se referă la armata română de pe frontul din Bulgaria, deoarece Şeful Direcţiei Medicale a Ministerului de Război era gl. bg. medic dr. Mihail Călinescu.

Împreună cu colaboratorii săi a avut multe misiuni pe front, inclusiv inspecţii la Spitale de campanie, dintre care un spital de holerici era finanţat şi condus de Sabina Cantacuzino, una dintre surorile sale. (*figura* 2, 3, 4, 5,6[5]).

[3] Sanda Gheorghe, *O istorie a medicinei militare româneşti*, Editura Militară, Bucureşti, 1980, p. 27.
[4] Teodor Ilea, Iuliu Ghelerter, Benone Duțescu, *Op. cit.*, p. 42.
[5] Colecții de fotografii de epocă, Muzeul Militar Național „Regele Ferdinand I”.

Figura 2. Locotenentul medic Ioan Cantacuzino,pe front în Al Doilea Război Balcanic, la o ambulanţă (spital de campanie) cu doi colegi, în Bulgaria

Figura 3. Căpitanul medic Ioan Cantacuzino, pe front în Al Doilea Război Balcanic.

Figura 4. Infirmerie de unitate pe frontul balcanic imediat în spatele liniei frontului Balcanic.

Figura 5. Personalul unui Spital de campanie pe frontul balcanic, în centru este maiorul medic Ioan Cantacuzino.

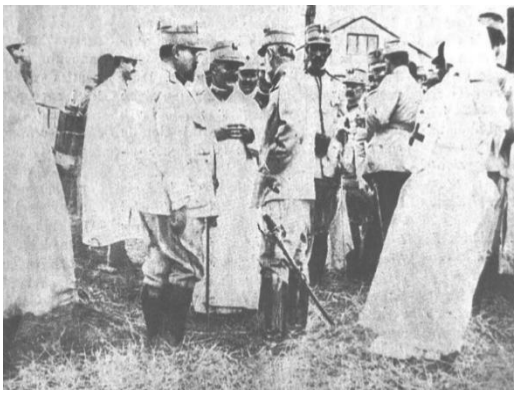

Figura 6. Regele Carol I vizitează spitalul de holerici de la Turnu-Măgurele, însoţit de maiorul medic Ioan Cantacuzino.

Al Doilea Război Balcanic, deşi începuse foarte bine pentru Armata Română, a dus la înfrângere din cauza incompetenţei conducerii militare şi politice şi a cumplitei epidemii de holeră, care au învins armata victorioasă şi au forţat-o să se retragă, cu pierderi mari. Mareşalul Otto von Bismark, cel care unise statele germane și a fost primul Cancelar al Germaniei, declanşase trei mari războaie europene pe care le-a câştigat cu preţul a 80 000 de morţi, spusese: *„Regulamentele militare sunt scuza ofiţerilor lipsiţi de iniţiativă."* Cel care a salvat Armata Română de la dezastru a fost profesorul Cantacuzino, care împreună cu echipa lui medicală a aplicat măsuri antiepidemice, a vaccinat trupa şi populaţia din zona de risc, a organizat măsurile igienico-sanitare necesare[6] etc.

După terminarea Războiului Balcanic, prin Decizia Ministerială, nr. 375 din 16 iulie 1914, a fost mutat ca ofiţer sanitar de rezervă la Direcţia a

[6] Constantin Ciufecu, Neguț Marian, *Profesorul Cantacuzino – personalitate de excepţie în conştiinţa poporului roman,* Total Publishing*,* Bucureşti, 2013, p. 42.

6-a (Sanitară) din Ministerul de Război. Din 1914, laboratorul de Medicină experimentală prepara *ser antidifteric*, care în 1916 depăşea 15 000 de doze. În 1915, intervine în epidemia de tifos exantematic de pe frontul din Serbia.

În perioada de neutralitate Armată Română îşi autoevalua forţele şi mijloacele, dar guvernul liberal urma să angajeze România în război cu armata nepregătită, a subevaluat capacitatea de ripostă a adversarului şi şi-a întemeiat planurile de luptă pe promisiunile aliaţilor[7]. Celebrul politician Constantin Argetoianu, care era şi medic (absolvise Facultatea de Medicina la Paris), ne-a lăsat o descriere sugestivă a *„coloanei sanitare”* mobilizată în Parcul Carol din Bucureşti: *„Un talmeş-balmeş de ambulanţe vechi şi noi, de furgoane, de căruţe rechiziţionate, de automobile hodorogite, de cuptoare şi de bucătării de campanie amestecate unele cu altele, în voia Domnului. O forfoteală de ofiţeri, de gradaţi şi de civili, zbierând şi înjurându-se ierarhic, blestemând cu toţii „organizarea” (ar fi fost mai exact „dezorganizarea”), încurcau şi mai rău, parcă dinadins, ceea ce fusese deja atât de bine încurcat în zilele precedente[8]”*. Generalul Henry Berthelot, şeful Misiunii militare franceze, ofiţer cu mare experienţă de război, a sintetizat corect situaţia găsită, când a spus: *„Sunteţi admirabil de dezorganizaţi!”*[9].

Poetul George Topârceanu, care fusese mobilizat ca sergent de artilerie (fiindcă era bun la matematică!), povesteşte cum, în 1916, căruţele militare care aduceau pâine pe linia frontului în Bulgaria, plecau înapoi cu bolnavii de holeră şi febră tifoidă şi se întorceau iar cu pâine. Medicul unităţii a semnalat aceasta colonelului, dar i s-a răspuns că nu cunoaşte regulamentele. Evident, epidemiile s-au răspândit exploziv, iar forţa combativă a Armatei române s-a redus considerabil şi a urmat retragerea catastrofală dincoace de Dunăre.

Este meritoriu faptul că la intrarea României în Primul Război Mondial, laboratorul de Medicină experimentală avea personal, instalaţii şi materiale performante, cu care a preparat seruri şi vaccinuri pentru populaţia civilă şi pentru armată, iar o parte din personal a fost încadrat la Spitale de boli contagioase şi la laboratoare de campanie[10]. La declanşarea mobilizării Armatei române, la 15 august 1916, profesorul Cantacuzino a fost încadrat ca *medic-şef igienist în Serviciul Sanitar al Marelui Cartier General*. A elaborat *Instrucţiunile pentru tratamentul preventiv şi curativ al tetanosului,* pentru contracararea complicaţiilor apărute la răniţi. La 01 noiembrie 1916 este avansat *medic locotenent-colonel* în rezervă, iar în 1917, este numit *Director general al Sănătăţii Publice militare şi civile*. În perioada 1916-1917, când trupele române se retrăgeau în Moldova, a izbucnit o epidemie

[7] Constantiniu Florin, *O istorie sinceră a poporului Român*, Univers Enciclopedic Gold, Bucureşti 2011, p. 270.
[8] Viorel Alexandrescu, *Profesorul Ion Cantacuzino – Centenarul Marii Uniri 1918-2018*, Editura Medicală, Bucureşti, 2018, p. 75.
[9] *Ibidem*.
[10] Mesrobeanu I, *Opere alese*, Editura Academiei Republicii Populare Române, Bucureşti,1965, p. 283.

cumplită de tifos exantematic (declanşată în ianuarie 1917, apogeu în martie, eradicată în iunie) şi de febră recurentă (febra Q). Tratamentul, efectuat în cooperare cu medicii militari din misiunea militară franceză, a fost completat cu internare obligatorie a tuturor bolnavilor în spitale, instituirea zonelor de carantină, control sever al populaţiei civile şi a localităţilor, deparazitare şi igienă. Prin Înaltul Decret Regal, nr. 465, din 23 mai 1917, a fost numit *Preşedintele Comitetului Consultativ Sanitar al Armatei*, care fusese desfiinţat la declanşarea mobilizării, iar la 01 septembrie 1917, a fost avansat la gradul de *medic colonel* în rezervă[11]. (figura 7,8,9)[12].

Figura 7. Colonelul medic Ioan Cantacuzino în automobil, Inspecţie pe frontul din Moldova, 1917.

Figura 8. Colonelul medic Ioan Cantacuzino în Inspecţie la un spital de campanie (improvizat într-un conac rural) pe frontul din Moldova, 1917.

[11] Alexandrescu V., *op. cit.*, p. 94.
[12] Colecţii de fotografii de epocă, Muzeul Militar Naţional „Regele Ferdinand I".

Figura 9. Retragerea frontului în Moldova, în imagine: Regina Maria, generalul Berthelot, colonelul medic Ioan Cantacuzino şi ofiţeri români, francezi şi ruşi în inspecţie la un spital de campanie improvizat la un conac lângă Iaşi.

Figura 10. Portretul colonelului medic Ioan Cantacuzino, decorat cu Legiunea de Onoare a Franţei.

Din iunie 1918, profesorul Cantacuzino a fost membru al *Consiliului Naţional al Unităţii Române de la Paris*; din 1919 a fost delegat la *Conferinţa de Pace de la Paris*, fiind unul dintre semnatarii Tratatului de la Trianon din 1920, care a intrat în vigoare abia la 26 iulie 1921, marcând încheierea oficială a Primului Război Mondial şi confirmând existenţa României Mari.

În perioada, 01 decembrie 1919 - 13 martie 1920, profesorul Cantacuzino a fost şi *Ministrul Sănătăţii*, continuând opera de modernizare a sistemului medical românesc, activitatea didactică, medicală, ştiinţifică şi de organizare. În anul 1921, prin Lege specială se înfiinţează *Institutul de seruri şi vaccinuri „Dr. Ion Cantacuzino”* pe lângă Ministerul de Interne (la Direcţiunea Generală a Serviciului Sanitar), iar prin Decret semnat de Regele Ferdinand se hotăra ca directorul institutului să fie prof. Cantacuzino, de la Medicină experimentală de la Facultatea de Medicină din Bucureşti, ca o recunoaştere supremă a meritelor sale. De menţionat că Ministrul de Interne era medicul Dr. Constantin Argetoianu. Prof. Cantacuzino şi-a început activitatea la noul institut, a primit titlul de *Doctor honoris causa* de la mai multe universităţi europene, iar în 1925, a fost ales

membru titular al Academiei Române.

Prin Înaltul Decret Regal, nr. 1345, din 12 mai 1928, i se acordă gradul de *medic general de brigadă* în rezervă, deci a trecut prin toate gradele militare, de la soldat la general; iar prin Înaltul Decret Regal, nr. 1829, din 11 iunie 1929, medicul general de brigadă în rezervă Ioan I. Cantacuzino a fost trecut în retragere pentru limita de vârstă, la 66 de ani.

A continuat activitatea ştiinţifică, didactică şi de conducere a Institutului, a elaborat Legea sanitară şi de ocrotire nr. 236/14 iulie 1930, cunoscută ca *„Legea Cantacuzino”* ale cărei principii au fost valabile până de curând indiferent de regimul politic. În 1931 a fost ales în Senatul României, în 1931-1932 a fost ministrul Muncii, Sănătăţii şi Ocrotirii sociale în guvernul Nicolae Iorga etc. În 1933 a fost primul român nominalizat pentru premiul Nobel, pentru lucrarea: *„Contribuţii la studierea imunităţii la nevertebrate şi a imunităţii de contact”*.

Pentru activitatea sa a fost decorat cu numeroase ordine şi medalii, româneşti şi străine, din care menţionăm: *„Virtutea Militară” de război, din aur, în 1913, „Steaua României” în grad de Cavaler, în 1921*, *„Meritul Sanitar”* clasa I şi *„Legiunea de Onoare”* în grad de Comandor, în 1918, Medalia de Aur a *„Recunoştinţei franceze”* în 1919 etc.

Cu ocazia împlinirii vârstei de 70 de ani a fost decorat de Republica Franceză cu *„Legiunea de Onoare în grad de Mare Cavaler”*, care echivalează cu un titlu de noblețe.

Profesorul Ioan Cantacuzino îşi continuă activitatea prodigioasă, dar în ianuarie 1934, se îmbolnăveşte de pneumonie şi după 10 zile moare la serviciu, lucrând în cabinetul său, la 14 ianuarie 1934, cu puțin timp înainte de introducerea antibioticelor în practica medicală curentă şi va rămâne pentru eternitate în cripta din Institutul care îi poartă numele[13].

2. Amintirea și moștenirea națională a prof. Cantacuzino

În semn de omagiu, în fața intrării principale în Institutul Cantacuzino se află bustul său din piatră albă, un bust de bronz se află în amfiteatru și altul în micul muzeu Cantacuzino din Institut. Mai multe instituții medicale îi poartă numele. La centenarul României Mari, în 2018, Armata Română a emis și o medalie comemorativă de bronz care îl omagiază pe prof. Cantacuzino, ca medic militar și ca semnatar al Tratatului de pace de la Versailles.

La centenarul Institutului Cantacuzino, în 1921, Banca Națională a României a emis o monedă mare de argint pur cu efigia prof. Ioan Cantacuzino, cu valoare nominală de 10 lei și o broșură de prezentare a activității acestuia, iar Monetăria a emis un timbru poștal sepia cu chipul sau, cu valoare nominala 1,50 lei.

Mulţi dintre medicii elevi ai prof. Cantacuzino au devenit la rândul lor şefi de şcoală în diferite specialităţi medicale, în care au implantat principiile şi metodele deprinse la medicină experimentală, investigaţiile de

[13] Viorel Ordeanu, „Activitatea medico-militara a profesorului Ioan Cantacuzino”, comunicare la Societatea de Istoria farmaciei, UMF București, noiembrie 2012.

laborator pentru medicină internă, boli infecţioase, hematologie, dermatologie, pediatrie, fiziologie etc. Printre colaboratorii şi discipolii săi, ca şi printre discipolii discipolilor săi, a fost şi un număr apreciabil de medici, care în timpul studiilor şi/sau în timpul unei bune perioade din viaţa lor profesională, au fost *militari activi*. Studenţii *medici militari* proveneau în majoritate din elevi extrem de merituoşi, mult deasupra mediei, care accedeau la studiile medicale universitare ca militari, prin concursuri foarte exigente. Erau tineri foarte muncitori şi avizi de cultură, din rândul cărora s-au ridicat numeroase personalităţi ale medicinei româneşti. Generozitatea, simţul de echitate al prof. Cantacuzino şi talentul său de a decela valorile umane adevărate au făcut ca el să aleagă printre colaboratorii săi numeroşi tineri medici militari. Sperăm că Institutul Cantacuzino îi va continua opera prin noii cantacuzinişti, vegheaţi de spiritul marelui înaintaş.

Patronul spiritual al *Institutului Național de Cercetare-Dezvoltare Medico-Militară „Cantacuzino”* a fost implicat profund în rezolvarea problemelor de sănătate publică a trupelor și a populației, cariera sa medicală fiind legată și de activitatea științifică, didactică și medico-militară.

Prezentăm succint principalele repere ale carierei militare a prof. Cantacuzino (*Sursa: C. Ionescu-Mihaeşti „În amintirea profesorului Ioan Cantacuzino” M.O. Imprimeria Naţionala, martie 1934,* 39 p.) p.4.

Născut la București, în 1863, p.13;

Studii la București și la Paris (liceul și trei facultăți);

1885 *Stagiu militar în arma Geniu*, la Jilava, p.27, (la 22 de ani); la terminarea primei facultăți la Paris, se întoarce în țară, conform legii, pentru pregătirea militară obligatorie, după care pleacă iar la Paris pentru celelalte două facultăți;

1901 profesor la Facultatea de Medicină din București;

1912 misiune medicală în Bulgaria, în Primul Război Balcanic, p.28;

1913: *mobilizat medic locotenent*, în Al Doilea Război Balcanic, p.28;

1913 *avansat medic căpitan*, în Al Doilea Război Balcanic, și numit *Șef al Serviciului Sanitar al întregii Armate*, p.28, (la 50 de ani), funcție nerecunoscută de actuala Direcție Medicală a MApN ca Șef la Direcției Medicale; lipsește din galeria șefilor DM; probabil că era Șeful Serviciului Sanitar al Armatelor române de pe Frontul din Bulgaria, subordonat Șefului Direcției Sanitare a Ministerului de Război;

1915 misiune medicală în Serbia, în Primul Război Mondial, p.29;

1917 *mobilizat medic colonel*, în Primul Război Mondial, numit *Directorul Directoratului Sănătății Publice civile și militare*, p.29, (la 54 de ani), funcție nerecunoscută de actuala Direcție Medicală a MApN ca Șef la Direcției Medicale; lipsește din galeria șefilor DM, probabil că această structura era în subordinea Ministerului Afacerilor Interne;

1918 la spitalul din Iași al *Misiunii militare franceze* este decorat *Comandor al Legiunii de Onoare*, p.29;

1918 după Pacea de la București pleacă la Paris cu Comitetul Național Român, împreună cu Titulescu, gen. Averescu și alte personalități, p.29;

1918 este Șeful Misiunii Române a Crucii Roșii, p.29;

1918 *este încadrat în Ministerul de Război al Franței*, pentru combaterea epidemiilor în Regiunea militară XV, p.29, în special pentru *„gripa spaniolă”* (la 55 de ani);

1920 semnează ca prim delegat *Tratatul de la Trianon*, p.29 prin care se consfințește România Mare, împreuna cu Titulescu, generalul Averescu și alții;

1921 prin Decret regal semnat de Regele Ferdinand, la propunerea ministrului de Interne, dr. Argetoianu, se înființeaza Institutul de seruri si vaccinuri „Cantacuzino”, în subordinea MAI, director fiind numit prof. Cantacuzino;

1922 participă activ la Conferința sanitară europeană pentru combaterea epidemiilor ce amenințau dinspre URSS (care era în haos revoluționar), p.29;

1927 este avansat General de brigadă medic, în rezerva, (la vârsta de 64 de ani), deci a parcurs întreaga carieră militară, de la soldat la General;

1928 este trecut în retragere la limita de vârstă de 65 de ani;

1931-1932 ministru al Sănătății Publice în guvernul Iorga, p.30;

1933 este decorat de Franța cu *„Legiuniea de Onoare în grad de cavaler”*, deci primește un titlu de noblețe francez;

1934 încetează din viață la 14 ianuarie, bolnav de pneumonie de 10 zile, dar prezent la serviciu, p.30, (la 71 de ani), înainte de utilizarea antibioterapiei.

Se odihnește pentru eternitate în cripta de sub Institutul care îi poartă numele și este omagiat în fiecare an la 14 ianuarie, de discipolii săi și personalul Institutului.

Nu întâmplător, Generalul de brigadă (r.) medic Prof. Dr. Ioan Cantacuzino a rămas, și după dispariția sa, mentor spiritual și profesional al școlii medicale românești, și în special al medicilor militari români.

Institutul Cantacuzino a depăşit un secol de existenţă oficială, dar experienţa lui anterioară este de fapt de 125 de ani în serviciul naţiunii române. A produs milioane de doze: vaccinuri profilactice şi terapeutice, seruri terapeutice şi alte medicamente biologice, reagenţi *in vivo* şi *in vitro,* animale de experienţă şi materiale pentru acestea etc.

Dar Reforma sanitară, asigurările de sănătate şi schimbările de paradigmă de la începutul acestui secol au zdruncinat din temelii tradiţiile Institutului Cantacuzino. Treptat a pierdut autorizaţiile de a produce seruri şi vaccinuri, a pierdut personal şi patrimoniu şi a fost în pericol de faliment. Singurul ajutor a fost din partea instituţiilor de forţă din România, care au înţeles importanţa strategică pentru sănătatea naţiunii şi a fost salvat prin trecerea în subordinea M.Ap.N, cu toate avantajele şi dezavantajele situaţiei.

Concluzii

Sperăm ca Institutul Cantacuzino să îşi continue activitatea sa de

importanță strategică, să fie din nou ce a fost şi mai mult decât atât, să continue tradiţia şcolii cantacuziniste din toate punctele de vedere şi să se ridice iar la nivel mondial, cu deschidere către lume. Până acum semnele sunt bune şi putem fi optimişti pentru viitor.

BIBLIOGRAFIE

ALEXANDRESCU V., *Profesorul Ion Cantacuzino – Centenarul Marii Uniri 1918-2018*, Editura Medicală, Bucureşti, 2018;

CIUFECU C., NEGUȚ M., *Profesorul Cantacuzino – personalitate de excepţie în conştiinţa poporului roman,* Total Publishing, Bucureşti, 2013;

Colecții de fotografii de epocă: Muzeul Militar National *„Regele Ferdinand I*", prof. dr. Viorel Alexandrescu, prof. dr. Viorel Ordeanu;

CONSTANTINIU F., O *istorie sinceră a poporului Român*, Univers Enciclopedic Gold, Bucureşti, 2011;

ILEA T., GHELERTER I., DUȚESCU B., *Învăţământul medical şi farmaceutic din Bucureşti*, Institutul de Medicină şi Farmacie Bucureşti, 1963;

MESROBEANU I., *Opere alese,* Editura Academiei Republicii Populare Române, 1965;

MIHAEȘTI C- I., „În amintirea profesorului Ioan Cantacuzino" M.O. Imprimeria Naţională, Bucureşti, martie 1934;

ORDEANU V., „Activitatea medico-militară a profesorului Ioan Cantacuzino" comunicare la Societatea de Istoria farmaciei, UMF București, noiembrie 2012;

ORDEANU V., „Aspecte medico-militare ale activitatii prof. Ioan Cantacuzino", Simpozion aniversar 150, Profesor dr. Ioan Cantacuzino, Academia Romana și INCDMI Cantacuzino, 19 noiembrie 2013;

SANDA G. *O istorie a medicinei militare romanesti*, Editura Militară, București, 1980;

SPĂTARU E-D., „Medicul general de brigadă în rezervă Ioan Cantacuzino" Revista Misiunea (Academia Oamenilor de Ştiinţă din România) anul VI nr. 1(6) 2019.